

BIBLIOTEKA SEJMOWA
KONSTYTUCJE ŚWIATA

KONSTYTUCJA
Republiki Indonezji

*Undang-Undang Dasar
Negara Republik Indonesia*

Tłumaczenie z języka indonezyjskiego

Teija Gumilar

Wstęp

Michał Szwałt

WYDAWNICTWO SEJMOWE

Warszawa 2021

Seria: Konstytucje Świata

Redaktor serii: Wiesław Staśkiewicz

Konstytucja Republiki Indonezji

Weryfikacja naukowa: **Wiesław Staśkiewicz**

Redakcja: **Katarzyna Gralak**

Projekt graficzny: **Darek Kondefe**

© Copyright by Kancelaria Sejmu 2021

Biblioteka Sejmowa

ul. Wiejska 4/6/8, 00-902 Warszawa

e-mail: biblioteka@sejm.gov.pl

Druk: AKCYDENS S.J.

ISBN: 978-83-7666-700-3

SPIS TREŚCI

Wstęp <i>Michał Szwaszt</i>	7
Konstytucja Republiki Indonezji z 1945 r.	49
<i>Rozdział I. Forma i suwerenność</i>	53
<i>Rozdział II. Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe</i>	55
<i>Rozdział III. Władza wykonawcza</i>	57
<i>Rozdział IV. Najwyższa Izba Doradców</i>	65
<i>Rozdział V. Ministerstwa</i>	67
<i>Rozdział VI. Władze lokalne</i>	69
<i>Rozdział VII. Rada Przedstawicieli Narodu</i>	73
<i>Rozdział VIIA. Rada Reprezentantów Regionów</i>	77
<i>Rozdział VIIB. Wybory powszechne</i>	81
<i>Rozdział VIII. Finanse Publiczne</i>	83
<i>Rozdział VIIIA. Najwyższa Izba Kontroli</i>	85
<i>Rozdział IX. Władza sędziowska</i>	87
<i>Rozdział IXA. Terytorium państwa</i>	91
<i>Rozdział X. Obywatele i ludność</i>	93
<i>Rozdział XA. Prawa człowieka</i>	95
<i>Rozdział XI. Religia</i>	99
<i>Rozdział XII. Obrona i bezpieczeństwo państwa</i>	101
<i>Rozdział XIII. Edukacja i kultura</i>	103
<i>Rozdział XIV. Gospodarka narodowa i dobrobyt społeczny</i>	105
<i>Rozdział XV. Flaga, język, godło i hymn państwowy</i>	107
<i>Rozdział XVI. Zmiana Konstytucji</i>	109
<i>Przepisy przejściowe</i>	111
<i>Przepisy dostosowujące</i>	113
Wybrana literatura	115

KONSTYTUCJA REPUBLIKI INDONEZJI

Przyjęta dnia 18 sierpnia 1945 roku przez Komitet
na rzecz Niepodległości Indonezji (*Panitia Persiapan
Kemerdekaan Indonesia*). Ogłoszona dnia 15 lutego 1946 roku
w „Berita Republik Indonesia” II, nr 7, s. 45–48.

Publikowany tekst Konstytucji uwzględnia wszystkie zmiany
wprowadzone od czasu jej przyjęcia do dnia 31 marca 2021 roku.

UNDANG-UNDANG
DASAR NEGARA
REPUBLIK INDONESIA

PREAMBUŁA

Zważywszy, że Niepodległość jest w istocie prawem wszystkich narodów, każda forma obcego zniewolenia winna zostać wymazana z Ziemi jako niezgodna z humanitaryzmem i sprawiedliwością.

Walka indonezyjskiego ruchu niepodległościowego doczekała szczęśliwego momentu, kiedy to w sposób bezpieczny przywiodła Naród indonezyjski ku frontowej bramie niepodległości państwa Indonezyjskiego, które jest wolne, zjednoczone, suwerenne, sprawiedliwe i dostatnie.

Z błogostawieństwem Wszchemogącego Allaha oraz wzniosłym dążeniem do życia jako wolny Naród, niniejszym Naród indonezyjski ogłasza swoją niepodległość.

Natenczas, mając na względzie utworzenie Rządu Państwa Indonezyjskiego, który chronić ma cały Naród Indonezji i całe terytorium Indonezji okupione rozlewem krwi oraz, aby przyczynić się do zapewnienia powszechnego dobrobytu, rozwijać życie intelektualne Narodu, uczestniczyć w urzeczywistnianiu światowego porządku opartego na wolności, trwałym pokoju i sprawiedliwości społecznej, niniejszym niepodległość Narodu Indonezyjskiego zostaje proklamowana w Konstytucji Państwa Indonezyjskiego, tworząc państwo Republiki Indonezji, w której suwerenność spoczywa w rękach Narodu, i która w swej działalności kieruje się wiarą w Jedyne Boga, sprawiedliwym i postępowym humanizmem, jednością Indonezji oraz demokracją, będącą następstwem porozumienia i przedstawicielstwa, a także słuszną polityką sprawiedliwości społecznej na rzecz całego Narodu Indonezyjskiego.

FORMA I SUWERENNOŚĆ

ROZDZIAŁ I FORMA I SUWERENNOŚĆ

Artykuł 1

- (1) Indonezja jest Państwem Unitarnym w formie Republiki.
- (2) Suwerenność spoczywa w rękach Narodu i wykonywana jest w zgodzie z Konstytucją.***
- (3) Państwo Indonezji jest państwem prawnym.***

Konstytucja Indonezji była zmieniana czterokrotnie. Pierwszy raz 19 października 1999 r., drugi – 18 sierpnia 2000 r., trzeci – 9 listopada 2001 r., ostatniej czwartej zmiany dokonano 11 sierpnia 2002 r. Gwiazdki umieszczone przy artykułach oznaczają jedną z czterech wprowadzonych zmian, odpowiednio: * – Pierwsza Zmiana, ** – Druga Zmiana, *** – Trzecia Zmiana, **** – Czwarta Zmiana.

KONSULTATYWNE
ZGROMADZENIE
NARODOWE

ROZDZIAŁ II KONSULTATYWNE ZGROMADZENIE NARODOWE

Artykuł 2

- (1) Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe¹ składa się z członków Rady Przedstawicieli Narodu² oraz Rady Reprezentantów Regionów³, wybieranych w wyborach powszechnych, a jego działania określa ustawa. ****
- (2) Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe zbiera się co najmniej raz na pięć lat w stolicy państwa.
- (3) Wszystkie uchwały Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego podejmowane są większością głosów.

Artykuł 3

- (1) Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe jest uprawnione do zmiany lub do przyjęcia Konstytucji.***
- (2) Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe dokonuje wprowadzenia na urząd Prezydenta i/lub Wiceprezydenta. *** /****
- (3) Wyłącznie Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe może usunąć z urzędu Prezydenta i/lub Wiceprezydenta w okresie sprawowania urzędu w trybie przewidzianym niniejszą Konstytucją. *** /****

¹ W oryg. *Majelis Permusyawaratan Rakyat*.

² W oryg. *Dewan Perwakilan Rakyat*.

³ W oryg. *Dewan Perwakilan Daerah*.

WŁADZA WYKONAWCZA

ROZDZIAŁ III WŁADZA WYKONAWCZA

Artykuł 4

- (1) Prezydent Republiki Indonezji kieruje administracją rządową zgodnie z Konstytucją.
- (2) Prezydent w wykonywaniu kompetencji wspomagany jest przez Wiceprezydenta.

Artykuł 5

- (1) Prezydentowi przysługuje prawo wniesienia projektu ustawy do Rady Przedstawicieli Narodu.*
- (2) Prezydent wydaje rozporządzenia niezbędne do właściwego wdrożenia ustawy.

Artykuł 6

- (1) Kandydat na Prezydenta i na Wiceprezydenta winien być obywatelem Indonezji z urodzenia, który nigdy nie przyjął innego obywatelstwa z własnej woli i nigdy nie dopuścił się zdrady stanu oraz jest zdolny, zarówno fizycznie jak i umysłowo, do wykonywania swoich zadań i obowiązków jako Prezydent albo Wiceprezydent.****
- (2) Inne wymogi, jakie winien spełniać kandydat na Prezydenta i na Wiceprezydenta, określa ustawa.***

Artykuł 6A

- (1) Prezydent i Wiceprezydent są wybierani przez Naród, w wyborach bezpośrednich, łącznie.***
- (2) Parę kandydatur na Prezydenta i na Wiceprezydenta zgłasza partia polityczna lub koalicja partii politycznych biorących udział w wyborach powszechnych, przed przeprowadzeniem wyborów.***
- (3) Para kandydatur na Prezydenta i na Wiceprezydenta, która uzyska ponad pięćdziesiąt procent ogólnej liczby głosów w wyborach powszechnych oraz co najmniej dwadzieścia procent głosów

w każdej z ponad połowy wszystkich prowincji w Indonezji, zostaje zaprzysiężona na Prezydenta i na Wiceprezydenta.***

(4) Gdy żadna z par kandydatur na Prezydenta i Wiceprezydenta nie zostanie wybrana, dwie pary kandydatur, które kolejno uzyskały największą liczbę głosów w wyborach powszechnych, poddawane są pod głosowanie w wyborach bezpośrednich, a para kandydatur, która uzyska większą liczbę głosów, zostaje zaprzysiężona na Prezydenta i na Wiceprezydenta.****

(5) Procedurę wyborów na Prezydenta i Wiceprezydenta określa ustawa.***

Artykuł 7

Prezydent i Wiceprezydent sprawują urząd przez pięcioletnią kadencję, a po jej upływie mogą zostać ponownie wybrani wyłącznie jeden raz.*

Artykuł 7A

Prezydent i/lub Wiceprezydent może zostać usunięty z urzędu w okresie trwania jego kadencji przez Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe na wniosek Rady Przedstawicieli Narodu, gdy zostanie dowiedzione, że naruszył prawo, dopuszczając się zdrady stanu, korupcji, przekupstwa lub innego poważnego przestępstwa, lub jeżeli zostanie dowiedzione, że przestał spełniać wymogi konieczne do sprawowania urzędu Prezydenta i/lub Wiceprezydenta.***

Artykuł 7B

(1) Wniosek w sprawie usunięcia Prezydenta i/lub Wiceprezydenta z urzędu w czasie trwania jego kadencji może zostać przedłożony przez Radę Przedstawicieli Narodu Konsultatywnemu Zgromadzeniu Narodowemu wyłącznie po uprzednim zwróceniu się do Trybunału Konstytucyjnego o zbadanie, rozpoznanie i orzeczenie czy Prezydent i/lub Wiceprezydent faktycznie naruszył prawo, dopuszczając się zdrady stanu, korupcji, przekupstwa lub innego poważnego przestępstwa i/lub, że Prezydent i/lub Wiceprezydent przestał spełniać wymogi konieczne do sprawowania urzędu Prezydenta i/lub Wiceprezydenta.***

(2) Stanowisko Rady Przedstawicieli Narodu w sprawie dopuszczenia się przez Prezydenta i/lub Wiceprezydenta naruszenia prawa albo w sprawie zaprzestania spełniania wymogów koniecznych do sprawowania urzędu Prezydenta i/lub Wiceprezydenta jest wydawane w ramach realizowania przez Radę Przedstawicieli Narodu funkcji kontrolnej. ***

(3) Rada Przedstawicieli Narodu może zwrócić się do Trybunału Konstytucyjnego o rozpatrzenie sprawy jedynie po uzyskaniu poparcia co najmniej 2/3 członków uczestniczących w posiedzeniu plenarnym, w obecności co najmniej 2/3 ogólnej liczby członków Rady Przedstawicieli Narodu. ***

(4) Trybunał Konstytucyjny jest obowiązany zbadać, rozpoznać, a następnie wydać sprawiedliwe orzeczenie w sprawie skierowanej do niego przez Radę Przedstawicieli Narodu, nie później niż w ciągu 90 dni od jej otrzymania. ***

(5) Jeżeli Trybunał Konstytucyjny orzeknie, że Prezydent i/lub Wiceprezydent faktycznie naruszył prawo, dopuszczając się zdrady stanu, korupcji, przekupstwa lub innego poważnego przestępstwa i/albo, że Prezydent i/lub Wiceprezydent przestał spełniać wymogi konieczne do sprawowania urzędu Prezydenta i/lub Wiceprezydenta, Rada Przedstawicieli Narodu zbiera się na posiedzeniu plenarnym w celu przedłożenia wniosku o usunięcie Prezydenta i/lub Wiceprezydenta z urzędu Konsultatywnemu Zgromadzeniu Narodowemu. ***

(6) Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe jest obowiązane zebrać się na posiedzeniu plenarnym w celu podjęcia uchwały w sprawie wniosku Rady Przedstawicieli Narodu nie później niż w ciągu trzydziestu dni od jego otrzymania. ***

(7) Uchwała Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego w sprawie wniosku o usunięcie Prezydenta i/lub Wiceprezydenta z urzędu winna zostać podjęta na posiedzeniu plenarnym Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego w obecności co najmniej 3/4 ogólnej liczby członków, uzyskując poparcie co najmniej 2/3 głosów członków obecnych na posiedzeniu oraz po umożliwieniu Prezydentowi i/lub Wiceprezydentowi złożenia wyjaśnień

na posiedzeniu plenarnym Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego.***

Artykuł 7C

Prezydent nie jest uprawniony do wstrzymania działań Rady Przedstawicieli Narodu ani do jej rozwiązania.***

Artykuł 8

(1) W razie śmierci Prezydenta albo złożenia przez niego rezygnacji, usunięcia z urzędu lub niemożności sprawowania urzędu, do czasu upływu kadencji obowiązki Prezydenta wykonuje Wiceprezydent.***

(2) W razie opróżnienia urzędu Wiceprezydenta, Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe zbiera się na posiedzeniu plenarnym w celu wybrania nowego Wiceprezydenta spośród dwóch kandydatów rekomendowanych przez Prezydenta.***

(3) W razie śmierci Prezydenta i Wiceprezydenta albo złożenia przez nich rezygnacji, usunięcia ich z urzędu lub niemożności sprawowania przez nich urzędu, które to okoliczności nastąpiły równocześnie w okresie sprawowania urzędu, obowiązki Prezydenta wykonują wspólnie Minister Spraw Zagranicznych, Minister Spraw Wewnętrznych i Minister Obrony Narodowej. Następnie, nie później niż w ciągu trzydziestu dni od przejścia przez nich obowiązków, Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe zbiera się na posiedzeniu w celu wybrania nowego Prezydenta i Wiceprezydenta spośród dwóch par kandydatur na Prezydenta i Wiceprezydenta zgłoszonych przez partie polityczne lub koalicję partii politycznych, której kandydaci na Prezydenta i Wiceprezydenta w poprzednich wyborach powszechnych uzyskali dwa najwyższe wyniki. Nowy Prezydent i Wiceprezydent sprawują urząd przez czas pozostały do wygaśnięcia prezydenckich pełnomocnictw.****

Artykuł 9

(1) Przed objęciem urzędu, Prezydent i Wiceprezydent składają przed Konsultatywnym Zgromadzeniem Narodowym lub przed

Radą Przedstawicieli Narodu przysięgę na wiarę lub uroczyste ślubowanie w następującym brzmieniu:

Przysięga na wiarę Prezydenta/Wiceprezydenta:

„W imię Boga przysięgam wypełniać obowiązki Prezydenta Republiki Indonezji/Wiceprezydenta Republiki Indonezji najlepiej jak potrafię i uczciwie, przysięgam ze wszelkich miar dochować wierności postanowieniom Konstytucji, wykonywać sumiennie przepisy ustaw i innych aktów normatywnych, poświęcając się służbie na rzecz dobra Ojczyzny i Narodu”.

Ślubowanie Prezydenta/Wiceprezydenta:

„Uroczystie ślubuję wypełniać obowiązki Prezydenta Republiki Indonezji/Wiceprezydenta Republiki Indonezji najlepiej jak potrafię i uczciwie, ślubuję ze wszelkich miar dochować wierności postanowieniom Konstytucji, wykonywać sumiennie przepisy ustaw i innych aktów normatywnych, poświęcając się służbie na rzecz dobra Ojczyzny i Narodu.*

(2) Jeżeli Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe lub Rada Przedstawicieli Narodu nie mogą zebrać się na posiedzeniu, Prezydent i Wiceprezydent składają przysięgę na wiarę albo uroczyste ślubowanie wobec Przewodniczącego Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego w obecności Przewodniczącego Sądu Najwyższego jako świadka.*

Artykuł 10

Prezydent jest najwyższym zwierzchnikiem sił lądowych, marynarki wojennej i sił powietrznych.

Artykuł 11

(1) Prezydent za zgodą Rady Przedstawicieli Narodu ogłasza stan wojny, zawiera pokój oraz porozumienia z innymi państwami.****

(2) Przy zawieraniu innych porozumień międzynarodowych, które w znaczący i powszechnie odczuwalny sposób wpływają na życie obywateli w następstwie finansowego obciążenia państwa lub

wymagają zmiany ustaw lub uchwalenia nowych, Prezydent winien uzyskać zgodę Rady Przedstawicieli Narodu.***

(3) Wszelkie inne przepisy dotyczące międzynarodowych porozumień określa ustawa.***

Artykuł 12

Prezydent jest uprawniony do ogłaszania stanu zagrożenia państwa. Warunki oraz następstwa jego wprowadzenia określa ustawa.

Artykuł 13

(1) Prezydent mianuje ambasadorów i konsulów.

(2) Prezydent mianuje ambasadorów po zapoznaniu się z opinią Rady Przedstawicieli Narodu.*

(3) Prezydent przyjmuje listy uwierzytelniające od przedstawicieli dyplomatycznych innych państw po zapoznaniu się z opinią Rady Przedstawicieli Narodu.*

Artykuł 14

(1) Prezydent stosuje prawo łaski i dokonuje rehabilitacji po zapoznaniu się z opinią Sądu Najwyższego.*

(2) Prezydent ogłasza amnestię i abolicję po zapoznaniu się z opinią Rady Przedstawicieli Narodu.*

Artykuł 15

Prezydent nadaje tytuły, odznaczenia oraz inne zaszczyty przewidziane ustawą.*

Artykuł 16

Prezydent powołuje Radę Konsultacyjną, której zadaniem jest udzielanie mu rad i wydawanie zaleceń w trybie określonym w ustawie.****

NAJWYŻSZA IZBA
DORADCÓW

NAJWYŻSZA IZBA
DORADCÓW

ROZDZIAŁ IV
NAJWYŻSZA IZBA DORADCÓW

Uchylony****

MINISTERSTWA

ROZDZIAŁ V MINISTERSTWA

Artykuł 17

- (1) Prezydenta wspierają ministrowie.
- (2) Ministrów na stanowiska powołuje i odwołuje Prezydent.*
- (3) Każdy z ministrów jest odpowiedzialny za określony obszar działań rządu.*
- (4) Utworzenie, przekształcenie oraz zniesienie ministerstwa określa ustawa.***

WŁADZE LOKALNE

ROZDZIAŁ VI WŁADZE LOKALNE

Artykuł 18

(1) Unitarne Państwo Republiki Indonezji podzielone jest na prowincje, a każda z prowincji podzielona jest na okręgi¹ i miasta². W każdej prowincji, każdym okręgu i w każdym mieście tworzy się administrację lokalną, której zakres działania określa ustawa.**

(2) Władze lokalne prowincji, okręgów i miast w sposób samodzielny zarządzają i wykonują przydzielone im zadania zgodnie z zasadami autonomii i zadań zleconych.**

(3) W skład władz każdej prowincji, okręgu i miasta wchodzi Regionalna Rada Przedstawicieli Narodu³, której członkowie wybierani są w wyborach powszechnych.**

(4) Gubernatorzy, starostowie i merowie jako włodarze samorządowi odpowiednio – prowincji, okręgów i miast wybierani są w demokratycznych wyborach.**

(5) Władze lokalne w pełni korzystają z szerokiej autonomii, z wyjątkiem spraw, które zgodnie z ustawą, należą do zakresu działania rządu centralnego.**

(6) Władze lokalne są uprawnione do wydawania aktów prawa miejscowego oraz innych przepisów w celu realizacji autonomii i zadań zleconych.**

(7) Strukturę oraz tryb działania władz lokalnych określa ustawa.**

Artykuł 18A

(1) Stosunki między rządem centralnym a władzami prowincji, okręgów i miast, jak również między władzami prowincji a wchodzącymi w ich skład władzami okręgów i miast, mając na względzie ich wyjątkowość i lokalną różnorodność określa ustawa.**

¹ W oryg. *kabupaten*.

² W oryg. *kota*.

³ W oryg. *Dewan Perwakilan Rakyat Daerah*.

(2) Stosunki między rządem centralnym a władzami lokalnymi w zakresie finansów, usług publicznych oraz korzystania z zasobów naturalnych i innych zasobów winny być określone w ustawie oraz realizowane w sposób sprawiedliwy i harmonijny.**

Artykuł 18B

(1) Państwo uznaje i szanuje każdą jednostkę administracyjną władz lokalnych, której specyfikę lub odrębność określa ustawa⁴.**

(2) Państwo uznaje i szanuje tradycyjne wspólnoty plemienne wraz z ich zwyczajowymi prawami tak długo, jak długo one istnieją i sprzyjają społecznemu rozwojowi oraz pozostają w zgodzie z zasadą Państwa Unitarnego Republiki Indonezji, określoną w ustawie.**

---

⁴ W Indonezji nadal istnieją małe sultanaty. Przykładowo Sultanat Jogjakarta na Jawie otrzymał status specjalnego regionu, w którym sultan sprawuje władzę jako gubernator do końca życia lub ma prawo przekazywać władzę potomstwu. Na indonezyjskiej Papui są plemiona, które biorą udział w wyborach powszechnych na odrębnych zasadach [przyp. tłum.].

RADA
PRZEDSTAWICIELI
NARODU

RADA
PRZEDSTAWICIELI
NARODU

ROZDZIAŁ VII RADA PRZEDSTAWICIELI NARODU

Artykuł 19

- (1) Członkowie Rady Przedstawicieli Narodu wybierani są w wyborach powszechnych.**
- (2) Skład Rady Przedstawicieli Narodu określa ustawa.**
- (3) Rada Przedstawicieli Narodu zbiera się na posiedzeniach co najmniej raz do roku.**

Artykuł 20

- (1) Radzie Przedstawicieli Narodu przysługuje uprawnienie do uchwalania ustaw.*
- (2) Każdy projekt ustawy rozpatrywany jest przez Radę Przedstawicieli Narodu i Prezydenta w celu osiągnięcia wzajemnego porozumienia.*
- (3) Jeżeli w sprawie projektu ustawy nie zostanie osiągnięte wzajemne porozumienie, projekt ten nie może być ponownie przedłożony Radzie Przedstawicieli Narodu w trakcie bieżącej kadencji.*
- (4) Prezydent podpisuje ustawę, która uzyskała obopólną zgodę.*
- (5) Gdy projekt, w którego sprawie osiągnięto wzajemne porozumienie, nie zostanie w ciągu trzydziestu dni podpisany przez Prezydenta, staje się prawem i wchodzi w życie.**

Artykuł 20A

- (1) Rada Przedstawicieli Narodu pełni funkcje ustawodawczą, budżetową oraz kontrolną.**
- (2) Wykonując swoje funkcje, poza uprawnieniami określonymi w innych postanowieniach niniejszej Konstytucji, Radzie Przedstawicieli Narodu przysługuje prawo składania interpelacji, prawo badania spraw oraz prawo wyrażania opinii.**
- (3) Poza prawami określonymi w innych artykułach niniejszej Konstytucji, każdemu członkowi Rady Przedstawicieli Narodu

przysługuje prawo do zadawania pytań, składania wniosków i wyrażania opinii oraz do immunitetu.**

(4) Wszelkie inne przepisy dotyczące uprawnień Rady Przedstawicieli Narodu oraz jej członków określa ustawa.**

Artykuł 21

Członkom Rady Przedstawicieli Narodu przysługuje prawo do zgłaszania projektów ustaw.*

Artykuł 22

(1) W sprawach nagłych Prezydent jest uprawniony do wydania rozporządzenia zastępującego ustawę.

(2) Rozporządzenie podlega zatwierdzeniu przez Radę Przedstawicieli Narodu na najbliższym posiedzeniu.

(3) Jeśli Rada Przedstawicieli Narodu nie zatwierdzi rozporządzenia wydanego przez Prezydenta, rozporządzenie zostaje uchylone.

Artykuł 22A

Wszelkie inne przepisy dotyczące trybu uchwalania ustaw określa ustawa.**

Artykuł 22B

Członkowie Rady Przedstawicieli Narodu mogą zostać odwołani ze stanowiska w trybie i na warunkach przewidzianych ustawą.**

RADA
REPREZENTANTÓW
REGIONÓW

RADA
REPREZENTANTÓW
REGIONÓW

ROZDZIAŁ VIIA***

RADA REPREZENTANTÓW REGIONÓW

Artykuł 22C

- (1) Członkowie Rady Reprezentantów Regionów wybierani są z każdej prowincji w wyborach powszechnych.***
- (2) Członkowie Rady Reprezentantów Regionów z każdej prowincji wybierani są w takiej samej liczbie, a ogólna liczba członków Rady Reprezentantów Regionów nie może przekraczać 1/3 ogólnej liczby członków Rady Przedstawicieli Narodu.***
- (3) Rada Reprezentantów Regionów zbiera się na posiedzeniu co najmniej raz do roku.***
- (4) Skład oraz zakres kompetencji Rady Reprezentantów Regionów określa ustawa.***

Artykuł 22D

- (1) Rada Reprezentantów Regionów może przedkładać Radzie Przedstawicieli Narodu projekty ustaw dotyczących autonomii prowincji, stosunków między centralnymi a prowincjonalnymi organami władzy, tworzenia, powiększania i łączenia prowincji, zarządzania zasobami naturalnymi oraz innymi zasobami o znaczeniu gospodarczym, a także zrównoważonego podziału środków budżetowych pomiędzy centralnymi a prowincjonalnymi organami władzy.***
- (2) Rada Reprezentantów Regionów uczestniczy w rozpatrywaniu projektów ustaw dotyczących autonomii prowincji, stosunków między centralnymi a prowincjonalnymi organami władzy, tworzenia, powiększania i łączenia prowincji, zarządzania zasobami naturalnymi oraz innymi zasobami o znaczeniu gospodarczym, a także zrównoważonego podziału środków budżetowych między centralnymi a prowincjonalnymi organami władzy; przedstawia Radzie Przedstawicieli Narodu swoje stanowisko w sprawie projektu ustawy dotyczącej dochodów i wydatków państwa, a także projektów ustaw nakładających podatki, dotyczących edukacji i religii.***

(3) Rada Reprezentantów Regionów sprawuje kontrolę nad wdrażaniem ustaw dotyczących autonomii prowincji, stosunków między centralnymi a prowincjonalnymi organami władzy, tworzenia, powiększania i łączenia prowincji, zarządzania zasobami naturalnymi oraz innymi zasobami o znaczeniu gospodarczym, wykonania ustawy dotyczącej dochodów i wydatków państwa, ustaw nakładających podatki, dotyczących edukacji i religii, a wyniki swojej kontroli przedkłada Radzie Przedstawicieli Narodu w celu podjęcia przez nią dalszych działań. ***

(4) Członkowie Rady Reprezentantów Regionów mogą zostać odwołani ze stanowiska, a warunki i tryb odwołania określa ustawa. ***

WYBORY POWSZECHNE

WYBORY POWSZECHNE

ROZDZIAŁ VIIB*** WYBORY POWSZECHNE

Artykuł 22E

- (1) Wybory przeprowadzane są w sposób bezpośredni, powszechny, wolny, uczciwy i sprawiedliwy, w głosowaniu tajnym, co pięć lat.***
- (2) Wybory powszechne przeprowadza się w celu wybrania członków Rady Przedstawicieli Narodu, Rady Reprezentantów Regionów, Prezydenta i Wiceprezydenta oraz członków Regionalnej Rady Przedstawicieli Narodu.***
- (3) Przedstawiciele do Rady Przedstawicieli Narodu oraz Regionalnej Rady Przedstawicieli Narodu wybiera się w wyborach powszechnych spośród członków partii politycznych.***
- (4) Przedstawiciele do Rady Reprezentantów Regionów wybiera się w wyborach powszechnych spośród osób fizycznych.***
- (5) Wybory przeprowadza komisja wyborcza, która ma charakter ogólnokrajowy, stały i niezależny.***
- (6) Wszelkie inne przepisy dotyczące wyborów powszechnych określa ustawa.***

FINANSE PUBLICZNE

ROZDZIAŁ VIII FINANSE PUBLICZNE

Artykuł 23

(1) Budżet państwa, będący formą zarządzania finansami publicznymi, ustanawiany jest corocznie w formie ustawy i wykonywany w sposób przejrzysty i odpowiedzialny, mając na względzie osiągnięcie najwyższego poziomu dobrobytu Narodu.***

(2) Projekt ustawy budżetowej przedkłada Prezydent w celu poddania go pod wspólne obrady z Radą Przedstawicieli Narodu i z uwzględnieniem stanowiska Rady Reprezentantów Regionów.***

(3) Jeśli Rada Przedstawicieli Narodu nie zatwierdzi projektu budżetu państwa przedłożonego przez Prezydenta, rząd zarządza finansami publicznymi na podstawie budżetu z poprzedniego roku.***

Artykuł 23A

Podatki oraz inne zobowiązania finansowe na rzecz państwa określa ustawa.***

Artykuł 23B

Rodzaj i wartość waluty określa ustawa.****

Artykuł 23C

Wszelkie inne sprawy dotyczące finansów publicznych określa ustawa.***

Artykuł 23D

Państwo posiada Bank Centralny, którego strukturę, status, zakres kompetencji, odpowiedzialność oraz niezależność określa ustawa.****

NAJWYŻSZA
IZBA KONTROLI

ROZDZIAŁ VIII^{***} NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI¹

Artykuł 23E

- (1) W celu sprawowania kontroli nad gospodarowaniem finansami publicznymi i związanej z tym odpowiedzialności, tworzy się jako samodzielny i niezależny organ Najwyższą Izbę Kontroli.^{***}
- (2) Wyniki kontroli finansów publicznych przedkłada się – odpowiednio do ich uprawnień – Radzie Przedstawicieli Narodu, Radzie Reprezentantów Regionów oraz Regionalnej Radzie Przedstawicieli Narodu.^{***}
- (3) Dalsze działania, będące następstwem wyników kontroli, podejmowane są przez instytucje przedstawicielskie lub organy określone w ustawie.^{***}

Artykuł 23F

- (1) Członkowie Najwyższej Izby Kontroli wybierani są przez Radę Przedstawicieli Narodu po zapoznaniu się z opinią Rady Reprezentantów Regionów, oraz powoływani na stanowiska przez Prezydenta.^{***}
- (2) Kierownictwo Najwyższej Izby Kontroli zostaje wybrane spośród i przez członków Izby.^{***}

Artykuł 23G

- (1) Siedziba Najwyższej Izby Kontroli mieści się w stolicy państwa i posiada przedstawicielstwa w każdej z prowincji.^{***}
- (2) Wszelkie inne przepisy dotyczące Najwyższej Izby Kontroli określa ustawa.^{***}

¹ W oryg. *Badan Pemeriksa Keuangan*.

WŁADZA SĄDOWNICZA

ROZDZIAŁ IX WŁADZA SĄDOWNICZA

Artykuł 24

- (1) Władza sądownicza jest niezależną władzą powołaną do prowadzenia postępowań sądowych w celu zapewnienia praworządności i sprawiedliwości.***
- (2) Władzę sądowniczą sprawuje Sąd Najwyższy oraz podległe mu sądy powszechne, sądy religijne, sądy wojskowe i sądy administracyjne oraz Trybunał Konstytucyjny.***
- (3) Inne organy wykonujące zadania władzy sądowniczej określa ustawa.****

Artykuł 24A

- (1) Sąd Najwyższy jest właściwy do rozpoznawania kasacji, badania zgodności aktów wykonawczych z ustawami oraz do wykonywania innych kompetencji określonych w ustawie.***
- (2) Sędziowie Sądu Najwyższego winni być osobami prawnymi, nieskazitelnego charakteru oraz nieposzlakowanej opinii, a także sprawiedliwi, kompetentni, o dużym doświadczeniu w dziedzinie prawa.***
- (3) Kandydatów na sędziów rekomenduje Radzie Przedstawicieli Narodu Komisja Sądownicza, a po wyrażeniu zgody przez Radę Przedstawicieli Narodu na urząd sędziego powołuje ich Prezydent.***
- (4) Przewodniczącego oraz Wiceprzewodniczącego Sądu Najwyższego wybierają sędziowie Sądu Najwyższego spośród jego członków.***
- (5) Strukturę organizacyjną sądu, zakres kompetencji, skład i przepisy o postępowaniu przed Sądem Najwyższym oraz podległymi mu organami sądowymi określa ustawa.***

Artykuł 24B

(1) Niezależna Komisja Sądownicza jest uprawniona do rekomendowania kandydatów na stanowiska sędziów Sądu Najwyższego oraz stoi na straży honoru, godności i przestrzegania dobrych obyczajów przez sędziów.***

(2) Członkowie Komisji Sądowniczej winni posiadać wiedzę i doświadczenie w dziedzinie prawa oraz odznaczać się nieposzlakowaną opinią i nieskazitelnym charakterem.***

(3) Członków Komisji Sądowniczej powołuje i odwołuje Prezydent za zgodą Rady Przedstawicieli Narodu.***

(4) Strukturę organizacyjną, zakres kompetencji i skład Komisji Sądowniczej określa ustawa.***

Artykuł 24C

(1) Trybunał Konstytucyjny jest właściwy do rozpoznawania spraw jako sąd I instancji, jak i sąd ostatecznej instancji, a jego orzeczenia w sprawie zgodności ustaw z Konstytucją, sporu kompetencyjnego pomiędzy organami państwa określonymi w Konstytucji, rozwiązania partii politycznej oraz sporu dotyczącego wyników wyborów powszechnych są ostateczne.***

(2) Trybunał Konstytucyjny na wniosek Rady Przedstawicieli Narodu orzeka w sprawie domniemanego naruszenia Konstytucji przez Prezydenta lub Wiceprezydenta.***

(3) W skład Trybunału Konstytucyjnego wchodzi dziewięciu członków będących sędziami konstytucyjnymi powoływanymi przez Prezydenta, po trzech spośród kandydatów przedstawionych przez Sąd Najwyższy, Radę Przedstawicieli Narodu oraz Prezydenta.***

(4) Przewodniczącego oraz Wiceprzewodniczącego Sądu Najwyższego wybierają sędziowie Trybunału Konstytucyjnego spośród jego członków.***

(5) Sędziowie Konstytucyjni winni być osobami prawnymi, nieskazitelnego charakteru oraz nieposzlakowanej opinii, mężami stanu,

mającymi rzetelną wiedzę w zakresie Konstytucji i funkcjonowania administracji państwowej oraz nie mogą pełnić innych stanowisk państwowych.**

(6) Tryb powoływania sędziów konstytucyjnych oraz ich odwołania, zasady postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, jak również inne przepisy dotyczące Trybunału Konstytucyjnego określa ustawa.**

Artykuł 25

Wymogi konieczne do powołania na urząd sędziego oraz przesłanki odwołania sędziego z pełnienia urzędu określa ustawa.

TERYTORIUM PAŃSTWA

ROZDZIAŁ IXA** TERYTORIUM PAŃSTWA

Artykuł 25A****

Unitarne Państwo Republiki Indonezji jest państwem wyspiarskim położonym w archipelagu Nusantara¹, którego granice i prawa wobec terytoriów mu przynależnych określa ustawa.**

¹ We współczesnym języku indonezyjskim nazwa ta określa terytorium narodowe państwa indonezyjskiego Archipelagu Sundajskiego, zob. <http://archive.is/qrq8g> (dostęp 17.02.2021 r.).

OBYWATELE I LUDNOŚĆ

ROZDZIAŁ X** OBYWATELE I LUDNOŚĆ

Artykuł 26

- (1) Obywatelami indonezyjskimi są rdzenni Indonezyjczycy oraz osoby obcego pochodzenia, które nabyły obywatelstwo indonezyjskie w trybie przewidzianym ustawą.
- (2) Ludność Indonezji stanowią obywatele Indonezji oraz obywatele innych państw zamieszkujący Indonezję.**
- (3) Sprawy dotyczące obywatelstwa i praw pobytu określa ustawa.**

Artykuł 27

- (1) Wszyscy obywatele są równi wobec prawa i organów władzy oraz są zobowiązani, bez jakichkolwiek wyłączeń, do bezwzględnego poszanowania prawa i organów władzy.
- (2) Każdy obywatel ma prawo do pracy oraz warunków życia godnych istoty ludzkiej.
- (3) Każdy obywatel ma prawo i obowiązek uczestniczyć w działaniach na rzecz obronności państwa.**

Artykuł 28

Swobodę zrzeszania się, gromadzenia, wyrażania opinii w formie ustnej i pisemnej oraz w innej formie określa ustawa.

PRAWA CZŁOWIEKA

ROZDZIAŁ XA** PRAWA CZŁOWIEKA

Artykuł 28A

Każdy ma prawo do życia i prawo do jego ochrony, a także do godnej egzystencji.**

Artykuł 28B

(1) Każdy człowiek ma prawo do założenia rodziny oraz zrodzenia potomstwa z zawartego zgodnie z prawem małżeństwa.**

(2) Każde dziecko ma prawo do życia, dorastania i rozwoju oraz prawo do ochrony przed przemocą i dyskryminacją.**

Artykuł 28C

(1) Każdy ma prawo do rozwoju poprzez zaspokajanie swoich podstawowych potrzeb, prawo do otrzymania edukacji oraz czerpania korzyści z nauki, technologii, sztuki i kultury w celu poprawy jakości swojego życia oraz dla dobrobytu ludzkości.**

(2) Każdy ma prawo do samorealizacji, podejmując wspólnie z innymi walkę o swoje prawa, mając na względzie rozwój społeczeństwa, Narodu i państwa.**

Artykuł 28D

(1) Każdy ma prawo do uznania należytych gwarancji prawnych, poczucia bezpieczeństwa, zagwarantowania ochrony prawnej oraz do sprawiedliwego i równego traktowania wobec prawa.**

(2) Każdy ma prawo do pracy i otrzymywania godziwego wynagrodzenia oraz sprawiedliwego traktowania w stosunkach pracy.**

(3) Każdy obywatel ma prawo do równych szans na uzyskanie stanowiska w administracji państwowej.**

(4) Każdy ma prawo do nabycia statusu obywatela.**

Artykuł 28E

(1) Każdy ma swobodę wyznania i sprawowania kultu zgodnie ze swoją religią, prawo do wyboru edukacji, szkoły, zawodu,

obywatelstwa, miejsca zamieszkania na terytorium państwa oraz prawo do jego opuszczenia i do powrotu.**

(2) Każdy ma prawo do wolności przekonań, wyrażania myśli i poglądów zgodnie ze swoim sumieniem.**

(3) Każdy ma prawo do swobodnego zrzeszania się, gromadzenia się oraz do wyrażania swoich poglądów.**

Artykuł 28F

Każdy człowiek ma prawo do komunikowania się i pozyskiwania informacji w celu rozwoju osobistego oraz rozwoju swego środowiska społecznego, a także do poszukiwania, uzyskiwania, posiadania, przechowywania, przetwarzania i przekazywania informacji za pomocą wszelkich dostępnych środków przekazu.**

Artykuł 28G

(1) Każdy ma prawo do ochrony swojej osoby, ochrony swojej rodziny, honoru, godności oraz mienia, a także do poczucia bezpieczeństwa oraz prawo do ochrony przed obawą pozbawienia go przynależnych mu praw w następstwie ich realizacji lub zaniechań.**

(2) Każdy podlega ochronie przed torturami, poniżającym ludzką godność traktowaniem oraz przysługuje mu prawo do uzyskania azylu politycznego udzielonego przez inne państwo.**

Artykuł 28H

(1) Każdy ma prawo do godnego życia materialnego, jak i duchowego, do mieszkania, do życia w odpowiednim i zdrowym środowisku, a także do opieki zdrowotnej.**

(2) Każdy ma prawo do otrzymania pomocy i szczególnego traktowania, aby uzyskać takie same możliwości i korzyści w imię równości i sprawiedliwości.**

(3) Każdy ma prawo do bezpieczeństwa socjalnego, które umożliwia mu pełny rozwój z poszanowaniem przynależnej mu godności.**

(4) Każdemu przysługują osobiste prawa majątkowe i nikt nie może być ich pozbawiony przez kogokolwiek niezgodnie z prawem.**

Artykuł 28I

(1) Prawo do życia, prawo bycia wolnym od tortur, prawo do wolności myśli i sumienia, wolność wyznania, prawo do bycia wolnym od zniewolenia, prawo do bycia równym wobec prawa oraz prawo do niepodlegania oskarżeniu na podstawie prawa działającego wstecz są prawami człowieka, które w żadnym przypadku nie mogą zostać ograniczone na podstawie jakichkolwiek uwarunkowań.**

(2) Każdy ma prawo do bycia wolnym od dyskryminacji z jakiegokolwiek powodu oraz prawo do ochrony przed takim dyskryminującym traktowaniem.**

(3) Tożsamość kulturowa i prawa zwyczajowe tradycyjnych wspólnot winny być szanowane w zgodzie z wymogami czasu i cywilizacyjnego rozwoju.**

(4) Za ochronę, promowanie, przestrzeganie i pełną realizację praw człowieka odpowiada państwo, a w szczególności rząd.**

(5) Mając na względzie poszanowanie oraz ochronę praw człowieka zgodnie z zasadami demokratycznego państwa prawnego, realizacja podstawowych praw człowieka winna zostać zagwarantowana, uregulowana oraz określona w przepisach ustawowych i wykonawczych.**

Artykuł 28J

(1) Każdy jest obowiązany do poszanowania przynależnych innym praw człowieka w życiu społecznym, państwowym i narodowym.**

(2) Każdy, korzystając ze swych praw i wolności, jest obowiązany do poddania się takim ograniczeniom przewidzianym przez prawo, których wyłącznym celem jest uznanie i poszanowanie praw i wolności innych osób oraz zaspokajanie słuszných żądań społeczeństwa demokratycznego, opartych na względach moralnych, wartościach religijnych, bezpieczeństwie i porządku publicznym.**

RELIGIA

ROZDZIAŁ XI RELIGIA

Artykuł 29

- (1) Państwo opiera się na wierze w Jedyne Boga.
- (2) Państwo gwarantuje każdemu obywatelowi wolność wyznania oraz sprawowania kultu zgodnie z jego religią i przekonaniem.

OBRONA
I BEZPIECZEŃSTWO
PAŃSTWA

ROZDZIAŁ XII**

OBRONA I BEZPIECZEŃSTWO PAŃSTWA

Artykuł 30

- (1) Każdy obywatel ma prawo i obowiązek uczestniczenia w działaniach na rzecz obronności i bezpieczeństwa Państwa.**
- (2) Obronę i bezpieczeństwo całej ludności zapewnia system obrony narodowej i bezpieczeństwa, którego główne podstawy stanowią Indonezyjskie Siły Zbrojne¹ oraz Policja Republiki Indonezji² wspierane przez lud.**
- (3) Indonezyjskie Siły Zbrojne tworzą wojska lądowe, marynarka wojenna i siły powietrzne, które są państwowymi instrumentami służącymi obronie, ochronie oraz utrzymaniu integralności i suwerenności Państwa.**
- (4) Policja Republiki Indonezji pełni funkcję państwowego instrumentu odpowiedzialnego za utrzymanie porządku i bezpieczeństwa publicznego, a jej obowiązkiem jest ochrona, pomoc i służba na rzecz społeczeństwa, jak również egzekwowanie prawa.**
- (5) Strukturę i status Indonezyjskich Sił Zbrojnych oraz Policji Republiki Indonezji, stosunki między Indonezyjskimi Siłami Zbrojnymi a Policją Republiki Indonezji oraz zakres ich kompetencji, a także warunki udziału obywateli w działaniach na rzecz obronności i bezpieczeństwa Państwa określa ustawa.**

¹ W oryg. *Tentara Nasional Indonesia*.

² W oryg. *Kepolisian Negara Republik Indonesia*.

EDUKACJA I KULTURA

ROZDZIAŁ XIII*** EDUKACJA I KULTURA

Artykuł 31

- (1) Każdy obywatel ma prawo do edukacji.****
- (2) Każdy obywatel jest zobowiązany do uzyskania podstawowego wykształcenia, a rząd jest zobowiązany do zapewnienia środków na jego finansowanie.****
- (3) Rząd, kierując się wymogami ustawy, odpowiada za zorganizowanie i wdrożenie narodowego systemu edukacji, który ma na celu umacnianie wiary i pobożności, a także moralnej doskonałości, mając na względzie podniesienie poziomu życia Narodu.****
- (4) Państwo priorytetowo traktuje budżet oświatowy, przeznaczając co najmniej dwadzieścia procent budżetu państwa oraz budżetów regionalnych w celu zaspokojenia potrzeb w zakresie narodowego systemu edukacji.****
- (5) Rząd wspiera rozwój nauki i technologii, umacniając wartości religijne i jedność Narodu, mając na względzie rozwój cywilizacji oraz dobrobyt ludzki.****

Artykuł 32

- (1) Państwo promuje indonezyjską kulturę narodową jako część światowego dziedzictwa, zapewniając społeczeństwu swobodę zachowywania i rozwijania jego wartości kulturowych.****
- (2) Państwo szanuje, wspiera i chroni języki regionalne jako bogactwo narodowej kultury.****

GOSPODARKA
NARODOWA I DOBROBYT
SPOŁECZNY

ROZDZIAŁ XIV****

GOSPODARKA NARODOWA I DOBROBYT SPOŁECZNY

Artykuł 33

- (1) Gospodarka opiera się na wspólnym wysiłku i wzajemnej solidarności.
- (2) Gałęzie gospodarki kluczowe dla państwa, jak i te ważne dla życia większości mieszkańców poddane są kontroli państwa.
- (3) Ziemia, woda i zawarte w nich bogactwa naturalne podlegają kontroli Państwa i są wykorzystywane w celu podniesienia dobrobytu społeczeństwa.
- (4) Podstawą narodowej gospodarki jest demokracja ekonomiczna oparta na zasadach solidarności, wydajności mającej na względzie sprawiedliwość, proporcjonalności, poszanowania środowiska naturalnego, samowystarczalności, jak również zachowanie równowagi między rozwojem a integralnością gospodarki narodowej.****
- (5) Wszelkie inne przepisy dotyczące realizacji postanowień niniejszego artykułu określa ustawa.****

Artykuł 34

- (1) Ubodzy i porzucone dzieci znajdują się pod opieką Państwa.****
- (2) Państwo rozwija system zabezpieczenia społecznego służący całemu społeczeństwu oraz wspiera słabszych i znajdujących się w niekorzystnej sytuacji społecznej, mając na względzie poszanowanie przynależnej im godności.****
- (3) Państwo zobowiązane jest do zapewnienia odpowiedniej opieki medycznej i usług publicznych.****
- (4) Wszelkie inne przepisy dotyczące realizacji postanowień niniejszego artykułu określa ustawa.****

FLAGA, JEZYK, GODŁO
I HYMN PAŃSTWOWY

ROZDZIAŁ XV**

FLAGA, JĘZYK, GODŁO I HYMN PAŃSTWOWY

Artykuł 35

Flaga państwowa Republiki Indonezji jest w kolorze czerwonym i białym.

Artykuł 36

Językiem urzędowym jest język indonezyjski.

Artykuł 36A

Godłem państwowym Indonezji jest „Garuda Pancasila” wraz z dewizą „Jedność w Różnorodności” (*Bhinneka Tunggal Ika*).**

Artykuł 36B

Hymnem państwowym jest „Wielka Indonezja” (*Indonesia Raya*).**

Artykuł 36C

Wszelkie inne przepisy dotyczące flagi, języka, godła oraz hymnu narodowego określa ustawa.**

ZMIANA KONSTYTUCJI

ROZDZIAŁ XVI ZMIANA KONSTYTUCJI

Artykuł 37

(1) Propozycje zmiany treści artykułów Konstytucji mogą zostać wprowadzone do porządku obrad Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego, jeśli zostaną zgłoszone przez co najmniej 1/3 ogólnej liczby członków Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego.***

(2) Każda propozycja zmiany treści postanowień Konstytucji składana jest na piśmie i zawiera wyraźne wskazanie zakresu zmian oraz jej uzasadnienie.****

(3) W celu zmiany treści postanowień Konstytucji w posiedzeniu Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego winno uczestniczyć co najmniej 2/3 ogólnej liczby członków Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego.****

(4) Uchwałę o wprowadzeniu zmiany w treści artykułów Konstytucji podejmuje Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe po zatwierdzeniu zmian przez co najmniej pięćdziesiąt procent plus jeden głos ogólnej liczby członków Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego.****

(5) Nie podlega zmianie unitarna forma ustroju Republiki Indonezji.****

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE

Artykuł I

Wszelkie obowiązujące ustawy i inne akty normatywne pozostają w mocy do czasu uchwalenia nowych, zgodnych z niniejszą Konstytucją.***

Artykuł II

Wszystkie istniejące organy państwa, o ile pozostają w zgodzie z postanowieniami niniejszej Konstytucji, wykonują swoje zadania do czasu utworzenia nowych, zgodnych z niniejszą Konstytucją.****

Artykuł III

Trybunał Konstytucyjny zostanie ustanowiony nie później niż do dnia 17 sierpnia 2003 roku, a do czasu ukonstytuowania wszelkie jego kompetencje wykonuje Sąd Najwyższy.****

PRZEPISY
DOSTOSOWUJĄCE

PRZEPISY DOSTOSOWUJĄCE

Artykuł I

Konsultatywne Zgromadzenie Narodowe dokona przeglądu treści i stanu prawnego uchwał Tymczasowego Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego oraz uchwał obecnego Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego w celu podjęcia uchwały na posiedzeniu Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego w 2003 r.****

Artykuł II

Wraz z przyjęciem zmiany Konstytucji, Konstytucja Republiki Indonezji uchwalona w 1945 roku składa się z preambuły i części artykułowanej¹.****

¹ Zmiana ta została uchwalona podczas szóstego posiedzenia Konsultatywnego Zgromadzenia Narodowego Republiki Indonezji w dniu 10 sierpnia 2002 r. Weszła w życie od z dniem jej ogłoszenia – 11 sierpnia 2002 r.****

WYBRANA LITERATURA

WYBRANA LITERATURA

Asshiddiqie J., *The Constitutional Law of Indonesia. A Comprehensive Overview*, Selangor, Malaysia 2009.

Butt S., *The Constitutional Court and Democracy in Indonesia*, Leiden–Boston 2015.

Butt S., Lindsey T., *The Constitution of Indonesia. A contextual Analysis*, Oxford and Portland, Oregon 2012.

Elections in Indonesia. The new order and beyond, H. Antlöv, S. Cederroth (red.), RoutledgeCurzon London 2002.

Grzybowski M., Kuca G., *Ludowa Izba Reprezentantów, Rada Reprezentantów Regionów, parlament Indonezji*, Warszawa 2009.

Horowitz D. L., *Constitutional Change and Democracy in Indonesia*, Cambridge University Press, New York 2013.

Indrayana D., *Indonesian Constitutional Reform 1999–2002. An Evaluation of Constitution-Making in Transition*, Jakarta 2008.

Kuca G., *Indonezja*, [w:] *Systemy ustrojowe państw współczesnych*, S. Bożyk, M. Grzybowski (red.), Białystok 2012.

Laskowska N., *Indonezja*, Warszawa 2012.

Marshall P., *The Ambiguities of Religious Freedom in Indonesia*, „The Review of Faith & International Affairs” 2018, t. 16, z. 1.

Prokurat S., *Indonezja 1600–2000. Instytucje i idee oraz ich wpływ na biedę i bogactwo narodu*, Warszawa 2016.

Schwarz A., *A nation in waiting. Indonesia's search for stability*, George Allen and Unwin, London 2000.

Trzeciński J., Szwaś M., *Social Rights in Poland*, [w:] *Social Rights as Fundamental Rights*, K. Wojtyczek (red.), The Netherlands 2015.

Ziegenhain P., *The Indonesian Parliament and democratization*, Inst. of Southeast Asian Studies, Singapore 2008.

STARANIEM BIBLIOTEKI SEJMOWEJ UKAZAŁY SIĘ KONSTYTUCJE:

Albanii [z 1991 r.] wyd. 1997, tekst tożsamy wyd. 2000, Albanii z 1998 r. – wyd. 2001

Andory [z 1993 r.] wyd. 2014

Arabii Saudyjskiej [akty konstytucyjne – 1992/1993] wyd. 2019

Australii [z 1900 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 29 VII 1977 r.] wyd. 2014

Austrii [z 1920 r. w wersji z 1929 r. ostatnia zmiana z 28 VI 2002 r.] wyd. 2004

Belgii [z 1831 r., tekst jednolity z 1994 r.] wyd. 1996, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 22 XII 2008 r.] wyd. 2010

Brazylii [z 1988 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 30 VI 2004 r.] wyd. 2004

Bułgarii [z 1991 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 II 2007 r.] wyd. 2012

Chile [z 1980 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 III 2012 r.] wyd. 2012

Chorwacji [z 1990 r.] wyd. 1995, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 28 III 2001 r.] wyd. 2007

Cypru [z 1960 r., wg stanu na 31 V 2012 r.] wyd. 2013

Czech [z 1992 r.] wyd. 1994, tekst tożsamy wyd. 2000

Danii [z 1953 r.] wyd. 2002

Estonii [z 1992 r.] wyd. 1997

Filipin [z 1987 r.] wyd. 2019

Finlandii [z 1919 r.] wyd. 1997, Finlandii [z 1999 r.] wyd. 2003

Francji [z 1958 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 22 II 1996 r.] wyd. 1997, wyd. 2 – [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 28 III 2003 r.] wyd. 2005

Grecji 1975/1986 – wyd. 1992, wyd. 2 – [wg stanu na 1 VII 2005 r.] wyd. 2005

Gruzji [z 1995 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 4 X 2013 r.] wyd. 2015

Hiszpanii [z 1978 r.] wyd. 1993, tekst tożsamy wyd. 2000, wyd. 2 [z późniejszą zmianą z 27 VIII 1992 r.] wyd. 2008

Holandii [z 1814 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 21 III 2002 r.] wyd. 2003

Indii [z 1949 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 25 I 2020 r.] wyd. 2020

Irlandii [z 1937 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 24 VI 2004 r.] wyd. 2006

Islandii [z 1944 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 1 VII 1999 r.] wyd. 2009

Izraela [ustawy konstytucyjne – 1948/1992] wyd. 2001

Japonii [z 1946 r.] wyd. 2014

Kanady [akty z 1867 r. i z 1982 r. wg stanu na 1 IV 1996 r.] wyd. 1998

Kenii [z 2010 r.] wyd. 2017

Liechtensteinu [z 1921 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 25 XI 2011 r.] wyd. 2013

Litwy [z 1992 r.] wyd. 1994, tekst tożsamy wyd. 2000, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 13 VII 2004 r.] wyd. 2006

Luksemburga [z 1868 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 24 VI 2005 r.] wyd. 2006

Łotwy [z 1922 r., wg stanu na 15 X 1998 r.] wyd. 2001

Macedonii [z 1992 r.] wyd. 1999

Malty [wg stanu na 1 IX 2007] wyd. 2008

Maroka [z 2011 r.] wyd. 2015

Mołdawii [z 1994 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 14 VII 2006] wyd. 2014

Monako [z 1962 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 2 IV 2002 r.] wyd. 2012

Niemiec [z 1949 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 28 VIII 2006 r.] wyd. 2008

Norwegii [z 1814 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 19 VI 1992 r.] wyd. 1996

Nowej Zelandii [akty konstytucyjne – 1975/2003] wyd. 2018

Portugalii [z 1976 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 20 IX 1997 r.] wyd. 2000

Republiki Południowej Afryki [z 1997 r. z późniejszymi zmianami, ostatnia z 6 X 2003 r.] wyd. 2006

Rosji [z 1993 r.] wyd. 2000

Rumunii [z 1991 r.] wyd. 1996

Serbii [z 2006 r.] wyd. 2018

Słowacji [z 1992 r.] wyd. 1993, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 23 II 2001 r.] wyd. 2003

Słowenii [z 1991 r.] wyd. 1994, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 27 VI 2006 r.] wyd. 2009

Stanów Zjednoczonych Ameryki [z 1787 r. z uwzględnieniem poprawki 27. z 1992 r.] wyd. 2002

Szwajcarii [z 1999 r.] wyd. 2000

Szwecji [z 1974 r.] wyd. 1991, wyd. 2 [tekst jednolity z 1998 r.] wyd. 2000

Turcji [z 1982 r.] wyd. 2013

Ukrainy [z 1996 r.] wyd. 1999

Watykanu, wyd. 2008

Węgier [z 1949 r., tekst jednolity z 1990 r.] wyd. 1992, wyd. 2 [z późniejszymi zmianami, ostatnia z 30 V 2001 r.] wyd. 2002, Ustawa Zasadnicza Węgier [z 2011 r., uzup. o Postanowienia przejściowe z 30 XII 2011 r.] wyd. 2012

Włoch [z 1947 r., z późniejszymi zmianami, ostatnia z 30 V 2003 r.] wyd. 2004

Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, wyd. 2010

Teksty konstytucji państw członkowskich UE, według stanu prawnego na 1 lipca 2011 r., ukazały się w tomie „Konstytucje państw Unii Europejskiej”, pod red. W. Staśkiewicza, Warszawa 2011.